

Лукінова Т.Б. (Київ, Україна)

**До історії славістики в Україні:
Київський національний університет ім. Т.Шевченка.
Повоєнний період**

Публікація містить огляд діяльності деяких вихованців перших випусків створеного одразу після Другої світової війни слов'янського відділення Філологічного факультету Київського національного університету ім. Т.Шевченка.

Ключові слова: *славістика, Київський університет.*

Статья содержит обзор деятельности некоторых воспитанников первых выпусков созданного сразу после Второй мировой войны славянского отделения Филологического факультета Киевского национального университета им. Т. Шевченко.

Ключевые слова: *славистика, Киевский университет.*

The article reviews the biography of several alumni of the Slavic Languages Department of Taras Shevchenko University of Kyiv which was created after the WWII.

Key words: *Slavic studies, Kyiv University*

Після тривалої перерви в 1946 р. в Київському Національному університеті ім. Т. Шевченка знову було розпочато підготовку славістичних кадрів. Це було велінням часу: у звільненій від гітлерівських завойовників Європі слов'янські країни опинилися в сфері впливу Радянського Союзу і, отже, виникла потреба в працівниках, здатних здійснювати контакти з відповідними народами, сприяти кращому знайомству з їхніми мовами й культурами. А ще були й потреби науки, вічне стремління допитливих знати й розуміти друзів, продовжувати давні традиції уваги до їхнього матеріального й духовного життя.

З ініціативи акад. Л.А. Булаховського на філологічному факультеті університету було створено кафедру слов'янської філології (йому ж було доручено й очолити її), і з числа вступників-першокурсників підібрано групу студентів-славістів. Конкурс на слов'янське відділення в 1946 р. не оголошувався (очевидно, відповідні розпорядження з'явилися занадто пізно), і деканат на початку вересня запропонував деяким першокурсникам вивчати замість курсів російської філології слов'янські мови й літератури. При цьому з трьох наявних тоді груп русистів відбиралися переважно медалісти або першокурсники, що найуспішніше склали вступні іспити. Таким чином було сформовано першу групу студентів-славістів. Не дивно, що група виявилася сильною, в ній було багато відмінників, були й такі (як, напр., Світлана

Захарова), що за всі п'ять років навчання не одержали жодної четвірки.

У перші роки в славістичних групах готувалися лише полоністи й богемісти. Спочатку ми всі однаково вивчали обидві мови, і лише на 3-му курсі за власним бажанням обирали ту чи іншу вужчу спеціалізацію.

Лекції із загальноосвітніх історико-філологічних дисциплін (з ухилом у русистику) ми слухали разом із студентами-русистами. Ці спільні лекції, оскільки червоний корпус університету був зруйнований німцями при їхньому відступі з Києва восени 1943 р., відбувалися у великих аудиторіях жовтого корпусу, де нині міститься університетська бібліотека. Навчалися в третю зміну, з 18 год. Для занять спеціальними славістичними дисциплінами ми йшли в недалеко розташовану середню школу. Закінчувалися там лекції після 12 год. ночі (о 12.30). Так було перші три роки. Тим часом червоний корпус швидко відбудовувався, і на останніх курсах ми вже мали невеликі аудиторії у фасадній його частині. Тоді ж перейшли на другу зміну навчання.

Труднощі були не тільки з приміщеннями. Нам пощастило з кількома досвідченими лекторами вишого класу. Акад. Леонід Арсенійович Булаховський читав богемістам історію чеської мови з елементами порівняльно-історичного мовознавства, зокрема фонетики; Марія Вікентіївна Сосновська успішно навчала нас польської мови; запам'ятався й Григорій Давидович Вервес, тоді ще аспірант. Він знайомив слухачів із своєю кандидатською дисертацією, присвяченою А. Міцкевичу. Слід згадати добрим словом викладача латинської мови Никона Абрамовича Литвинова, який дав нам міцні знання (мені вони особливо знадобилися при укладанні та редагуванні «Етимологічного словника української мови»), блискуче читав лекції з новітньої історії Кертман, цікаво було слухати лекції з діамату та істмату Лії Ісаківни Пульсон (обидва останні викладачі після горезвісної кампанії проти «космополітів» наприкінці 40-х років, на жаль і на шкоду підготовці київських студентів, були переведені із столичного університету в якісь інші учбові заклади). Але поруч із цими прекрасними викладачами чеську мову ми вивчали у Олексія Антоновича Машека. Він був чехом, інтелегентною, милою людиною, добре знав свою рідну мову, але до того, як почав навчати нас, ніколи нічого не викладав і не мав жодного уявлення про методику. Тому ми були щасливі, коли на 3-му курсі з'явився Володимир Вацлавович Волейник, шкільний учитель, який, хоча в школі викладав хімію, все ж знав, що таке аудиторія і навчальний процес.

Десь із 3-го курсу з'явилася й викладачка чеської літератури Елеонора Олександрівна Грабар. Вона, теж чешка, закінчила Празький університет, і Леонід Арсенійович покладав на неї великі надії. Випадково я була присутня на її першій зустрічі з Леонідом Арсенійовичем, коли вона бадьоро погоджувалася

читати будь-які курси й спецкурси, однак реально спромоглася дати нам лише курс чеської літератури XIX–XX ст. у вигляді коротких портретів головних поетів і письменників, а також спецкурс, присвячений лінгвістичній дискусії 1950 р., який складався у неї переважно з цитат із праць Й. Сталіна.

Аж ніяк не сприяла успішному навчанню відсутність підручників і посібників. Доводилось обмежуватися власними конспектами лекцій. Лише з чеської мови ми мали якимсь чудом надруковані десь маленькі книжечки про Кутузова і тому раді були бачити, як виглядають чеські літери і суцільний текст, вчилися читати й писати чеською мовою за цим імпровізованим «посібником».

Повоєнні роки запам'яталися як дуже важкі, і вчитися тоді теж було не легко. Україна була повністю зруйнована війною. Робочих рук катастрофічно не вистачало, адже цвіт нації, мільйони молодих і сильних чоловіків загинули в боях, а серед тих, хто повернувся, було чимало скалічених. Лежав у руїнах і Київ: повністю зруйновано було його лівобережну частину, сильно постраждали центр міста, у тому числі Хрещатик, багато будівель у різних районах. Руїни розбирали не тільки будівельники, а й жителі міста, у тому числі й ми, студенти.

Особливо важко було в неврожайному 1947 р. Ще з 1943 р., з воєнних часів існувала карткова система. Пам'ятаю, як в 1947 р. заступник декана Микола Михайлович Стаховський кожного дня на перерві між лекціями сам видавав студентам (як додаткове харчування) по маленькому пиріжку з сірого борошна і з начинкою із цукрового буряка. Студентський профком розподіляв між студентами одяг і взуття, якого майже всім бракувало.

Але ми вчилися і вчилися добре, були сповнені мрій і сподівань на краще майбутнє, жили своїм студентським життям. Наша група навіть мала свій хор і виступала на святах з польськими піснями. Візитною карткою нашого хору був «Марш ентузіастів» з його енергійним ритмом:

В буднях великих строек, В весеннем грохоте, огня и звонах,
Здравствуй, страна героев, Страна мечтателей, страна ученых!

Поступово життя налагоджувалося. У 1951 р. відбувся перший випуск славістів. Дипломи про закінчення університету і нагрудні знаки нам урочисто вручали уже в актовому залі на 2-му поверсі червоного корпусу.

На урочистостях нас було понад 20 випускників: Л. Брожичек, Н. Денисенко, С. Гуревич (Первомайська, дочка поета Леоніда Первомайського), С. Захарова, В. Каракуліна, А. Карпіловська, Т. Козмінська, Л. Лаврова, Г. Лушпай, О. Медущенко, О. Мешкова, О. Мілятицька, В. Музиченко, В. Павловська, В. Пасічна, К. Передрій, І. Слабошевська, І. Тимофєєва, О. Тиханова, О. Фаворська, В. Шевчук, Ю. Яворська.

Не всі першокурсники дійшли до кінця навчання (як, напр., К.

Головка, що тяжко захворіла, або Г. Рильський, син М.Т. Рильського), дехто з'явився пізніше (як О.Фаворська).

Кілька випускників одержали рекомендації до аспірантури (Ю. Яворська, В. Павловська, В. Шевчук, Т. Козмінська), інші були направлені на роботу у видавництва (Л. Брожичек, С. Захарова, О. Медущенко, О. Мілятицька, Г. Лушпай, В. Музиченко), у школах (Н. Денисенко, А. Карпіловська, І. Слабошевська).

Воліну Пасічну, талановиту студентку, яка дуже добре виявила себе під час виробничої практики в університеті (оскільки ні польська, ні чеська мова в школі в той час не викладалися, студенти-слависти проходили обов'язкову педагогічну практику на молодших курсах свого ж слов'янського відділення університету), було залишено при кафедрі слов'янської філології, і вона кілька років успішно викладала історію чеської мови. Однак через деякий час В. Пасічна перейшла на роботу до редакції журналу «Всесвіт» і працювала там до кінця життя.

В аспірантурі при цій же кафедрі слов'янської філології навчалася *Юлія Яворська*. Курс аспірантської підготовки вона проходила під керівництвом акад. Л.А. Булаховського, підготувала і в 1955 р. захистила кандидатську дисертацію «Синтаксис займенників у сучасній польській літературній мові». Після закінчення аспірантури кілька років працювала у вищій школі, зокрема в Луганському педінституті, з 1964 р. в Київському педінституті ім. М. Горького. У 80-х роках 5 років викладала різні курси в Краківському університеті, там же опублікувала монографію з проблем російсько-польських мовних зв'язків. Автор понад 100 публікацій в українських та польських журналах і збірниках, кількох підручників та посібників з російської і польської мов. У 1995 р. заснувала науково-методичний журнал «Русский язык и литература в учебных заведениях» і успішно вела його 15 років (виходить і нині). З 2005 р. Ю. Яворська науковий консультант на кафедрі полоністики Київського славістичного університету. Активно працювала в Польському товаристві ім. А. Міцкевича, багато разів головувала на олімпіадах з польської мови Києва та України. Нагороджена двома медалями Міністерства освіти Польщі, присвоєне звання «Заслуженого діяча культури ПНР».

Аспіранткою Г.Д. Вервеса в Інституті літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР (нині Національної академії наук України) розпочала свій шлях у науку *Валерія Павловська (Ведіна)*. Її кандидатська дисертація була присвячена творчості польського письменника Стефана Жеромського, докторська – сучасній польській прозі. Кілька десятиліть вона працювала у відділі славістики цього ж Інституту і стала одним з провідних полоністів-літературознавців України

другої половини ХХ ст. автором кількох монографій про видатних польських письменників ХІХ – ХХ ст. (Є. Путрамента, М. Конопницьку), українсько-польські взаємини в галузі літератури, проблеми генезису течій і жанрів, багатьох статей у численних славістичних виданнях. Входила до авторського колективу і редколегії фундаментальної п'ятитомної праці «Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті» [1]. Брала активну участь у підготовці до друку 50-томного видання творів І. Франка. Нагороджена медаллю Польської Народної республіки «За заслуги перед польською культурою» (1976).

У цьому ж відділі славістики Інституту літератури все своє життя, починаючи з 1958 р., працював *Василь Шевчук*, який став у свій час провідним богемістом-літературознавцем. Антифашистські твори Карела Чапека розглядалися в його кандидатській дисертації, а чеська сатирична проза ХХ ст. – в докторській. В. Шевчук – автор монографічних публікацій «Ярослав Гашек» (1865), «Сатира Петера Карваша» (1967), низки праць про чесько-українські та словацько-українські літературні зв'язки, а також про українську літературу ХХ ст., зокрема творчість О. Досвітнього. Був співавтором і членом редколегії п'ятитомника «Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті». В. Шевчук – ветеран Великої вітчизняної війни, воював на Ленінградському фронті, був тяжко поранений.

Хоча як богемістка за фахом *Тетяна Козмінська (Лукінова)* навчалася в аспірантурі під керівництвом акад. Л.А.Булаховського і захистила в 1956 р. кандидатську дисертацію зі словотвору чеської мови, у подальшій своїй роботі в Інституті мовознавства виступала як славіст ширшого профілю, компаративіст. Вона була співавтором таких новаторських для українського мовознавства праць, як «Вступ до порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов» (1966), «Історична типологія слов'янських мов» (1986), «Історія української мови. Морфологія» (1978), співавтором і співредактором семитомного «Етимологічного словника української мови». Підготувала до друку п'ятитомне видання «Вибраних праць» Л.А. Булаховського (1975–1983). Докторська дисертація – «Генезис і еволюція квантитативних імен у слов'янських мовах». Автор монографії «Числівники в слов'янських мовах» (порівняльно-історичний аспект) (2000), низки публікацій (понад 200) з різних питань слов'янського мовознавства, зокрема його історії, словотвору, лексикології. Доповідач на кількох міжнародних з'їздах славістів і на V Міжнародному конгресі археологів-славістів (1985).

Олена Медуценко, яка спочатку працювала у Держлітвидавві, в радіокомітеті, у ж. «Всесвіт», відома як перекладачка польської літератури. Їй належать майстерні переклади новел і роману Я. Івашкевича «Честь і слава» (у 2-му виданні «Слава і

хвала»), творів Б. Пруса, М. Домбровської, Е. Ожешко, М. Кунцевич, інших відомих польських прозаїків. Співпрацювала з дитячим видавництвом «Веселка», зокрема переклала для дітей повість-казку В. Жукровського «Викрадення в Тютюрлістані». Член Спілки письменників з 1978 р.

У видавництвах, у редакції Української Радянської Енциклопедії, у Держкомвидаві багато років працювала *Олександра Мілятицька (Зарва)*. Останні п'ятнадцять років (до виходу на пенсію в 1986 р.) була заступником головного редактора видавництва «Веселка». Перекладала польську художню літературу (Е. Ожешко та ін.), співавтор (разом з О. Леннік) підручника «Самовчитель польської мови» (два видання). Ветеран Великої вітчизняної війни, воювала на Північному Кавказі, була тяжко поранена. Кавалер ордена Слави.

Богемістка *Лариса Лаврова* працювала в Інституті філософії АН УРСР, захистила кандидатську дисертацію з філософських проблем; *Олена Мешкова* викладала в Чернігівському педінституті (рано померла). *Сусанна Гуревич* і *Інна Тимофєєва* виїхали з Києва (С. Гуревич із чоловіком, відомим журналістом Е. Пархомовським до Москви).

З наступного випуску (1947–1952 рр.), що на перший курс набирался вже, як належить, за конкурсом, теж вийшло чимало відомих славістів, діячів у різних галузях науки й культури.

До цього випуску належить *Юлія Булаховська*, яка не тільки прекрасно вчилася, а й ще студенткою виявляла, як свідчили її доповіді на студентському гуртку, творчі здібності. Після кількох років роботи у Держкомвидаві Ю. Булаховська понад 50 років (з 1956 р.) є науковцем-літературознавцем відділу славістики Інституту літератури. Вона захистила кандидатську дисертацію про творчість Е. Ожешко, а в 1986 – докторську. З теми докторської («Польська поезія ХХ ст. та її взаємодія з російською, українською та білоруською літературами») Ю. Булаховська опублікувала 7 монографій («Типологія польсько-російсько-українських літературних явищ 50–70-х років ХХ ст.» (1982), «Творчість П.Г. Тичини і польська література» (1989) та ін.). Кілька монографій присвячено безпосередньо творчості видатних польських письменників – Ю. Тувіма, Л. Стаффа, С.-Р.Добровольського, взаємодії літератури з іншими видами мистецтва. Як співавтор і відповідальний редактор ІV т. брала активну участь у створенні 5-томної колективної праці «Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті», у підготовці та впорядкуванні текстів (переважно іномовних – польських, французьких) до 50-томного видання творів І. Франка та французьких перекладів М. Рильського до 20-томника його творів. Учасник кількох міжнародних з'їздів славістів. Ю. Булаховська і сама пише вірші, новели, оповідання, зокрема мемуарного характеру.

Відзначена «Гілкою Золотого Каштана» Спілки письменників України. Викладала в Київському славістичному університеті та інших вищих навчальних закладах. Вона – професор, почесний академік Академії наук вищої освіти України. Нагороджена медаллю ПНР «За заслуги перед польською культурою» (1976) і дипломом Міністра закордонних справ Польщі «За розповсюдження польської культури в світі».

Закінчили слов'янське (українсько-слов'янське) відділення із спеціальності сербська мова й література дві доньки Ю.Л. Булаховської: *Вероніка (Ярмак)* і *Мирослава (Карацуба)*. Вероніка деякий час працювала в Інституті мовознавства, потім перейшла на викладацьку роботу, викладала сербістику на своєму слов'янському відділенні Київського університету, в інших вищих навчальних закладах, захистила в 1988 р. кандидатську дисертацію «Стилістичне функціонування термінологічної лексики в сучасній українській поезії (40–80-і роки ХХ ст.)», доцент. Для докторської дисертації обрала тему в галузі слов'янського порівняльно-історичного мовознавства, яку успішно розробляє.

Мирослава викладала сербську мову й літературу в Київському славістичному університеті, доцент, нині науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського. Захистила кандидатську дисертацію «Південнослов'янська народна поезія (сербська, хорватська і болгарська) в українській літературній інтерпретації середини ХІХ – ХХ ст.». Автор статей історико-літературного та методичного характеру.

Славіст-полоніст і онук Юлії Леонідівни Микола.

Отже, на славу української науки й освіти працює ціла династія Булаховських-славістів.

Алла Багмут відома не тільки як науковець і викладач, а й як перекладач. Навчалася в аспірантурі на рідній кафедрі під керівництвом акад. Л.А. Булаховського. Кандидатську дисертацію «Чеська та словацька мови в історії російського та українського мовознавства» захистила в 1959 р. Після кількох років викладання історії чеської мови в університеті (згодом, у 1997–2004 рр. вона професор там же), у 1957–2001 рр. науковий співробітник Інституту мовознавства (з 1991 р. Інституту української мови); у 1991–1997 рр. завідувала відділом фонетики та інтонології. Докторську дисертацію «Структура й функціонально-семантичний аспект інтонації простого розповідного речення в слов'янських мовах» захистила в 1980 р. У 2003–2008 рр. професор кафедри української та іноземних мов Київського університету економіки та технології транспорту. Автор монографії «Інтонаційна будова простого розповідного речення в слов'янських мовах» (1970), співавтор кількох колективних монографій з проблем інтонології та

інших характеристик мовлення. З 1958 р. член Української термінологічної комісії з лінгвістики, з 1968 р. голова цієї комісії та член Міжнародної термінологічної комісії з лінгвістики при Міжнародному комітеті славистів. Брала участь у роботі кількох Міжнародних з'їздів славистів. Перекладала з чеської, словацької та німецької мов: *Б. Немцова*. Бабуся (1962), *Л. Бехштейн*. Казки (2000), Словацькі народні казки (2004) та ін.

Донька А.Й. Багмут *Оксана Микитенко* – славістка-сербістка. Закінчила Київський університет у 1978 р., аспірантуру в Інституті слов'янознавства та балканістики АН СРСР (науковий керівник – акад. АН СРСР М.І. Толстой) у 1986 р. Кандидатську дисертацію «Сербские тужбалицы. Опыт синхронной и историко-географической характеристики» захистила в 1988 р. Працює науковцем в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАНУ. Доповідачка на кількох Міжнародних з'їздах славистів.

Батько Алли Йосипівни – Йосип Адріанович Багмут – україніст, у 1950-1960-х роках працював в Інституті мовознавства, відомий дослідженнями в галузі культури мови, теорії й практики перекладу, а мати – Валентина Степанівна Бобкова – фольклорист, працювала в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології, захистила кандидатську дисертацію, присвячену фольклористичній спадщині О.О. Потебні. Отже, є всі підстави говорити про династію Багмутів-науковців.

Одержала рекомендацію до аспірантури в Інституті мовознавства *Антоніна Матвієнко*. Під керівництвом акад. Л.А. Булаховського підготувала і в 1961 р. успішно захистила кандидатську дисертацію «Грамматична аналогія і споріднені їй явища у відмінюванні іменників української мови». Після захисту працювала науковцем в Інституті; з 1963 р. в.о. доцента кафедри слов'янської філології Київського університету, літредактор у видавництві, в газетах, у 1972–2001 рр. літредактор літературно-наукової редакції Української Радянської Енциклопедії. Автор науково-популярної книжки «Живе слово» (1964, 2-е вид., зі змінами й доповненнями, вийшла під назвою «Рідне слово» в 1995 р.; матеріали обох видань були покладені в основу тому «Українська мова» дитячої енциклопедії «Я пізнаю світ»), низки статей з граматики, стилістики, фразеології української мови, історії вітчизняного мовознавства. підготувала і в співавторстві видала тексти пам'яток «Волинські грамоти XVI ст.» (1995) і «Актова книга Житомирського городського уряду 1611 р.» (2002).

Була також рекомендована до аспірантури і пройшла курс аспірантської підготовки в Інституті мовознавства під керівництвом акад. Л.А. Булаховського богемістка *Вікторія Зозуль (Цвах)*. Її кандидатська дисертація присвячувалася «Лексиці трилогії М. Пуйманової». Після закінчення аспірантури (через тривалу

хворобу не змогла завершити й захистити дисертацію) входила до групи укладачів «Словника Української мови» в 11 томах, а згодом двотомного «Чесько-українського словника» (1988–1989 рр.).

Славістка-богемістка *Алла Корепанова* працювала в Інституті мовознавства в 1955–1983 рр. Кандидатську дисертацію з проблем української ономастики захистила в 1969 р. Наукові публікації відбивають інтереси авторки в галузі словотвору, семантики, української ономастики (переважно гідронімії). Працювала членом редколегії «Повідомлень Української ономастичної комісії». Автор монографії «Словотворчі типи гідронімів басейну Нижньої Десни» (1969), співавтор колективних праць «Словник гідронімів України» (1979), «Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках» (1981), «Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі» (1985).

Олег Микитенко присвятив своє життя редакторській і видавничій діяльності: працював у Держлітвидаві, у 1964–1969 рр. головний редактор видавництва «Мистецтво», з 1971 р. заступник головного редактора журналу «Всесвіт», а з 1986 – його головний редактор. Захистив дисертацію, присвячену батькові, відомому письменнику Івану Микитенку. Автор монографії «В червоних лавах. З історії інтернаціональних зв'язків української радянської літератури 20-х років» (1974), збірника статей «Шляхами дружби» (1985). Перекладав з чеської мови художні твори З.Плугаржа, Я. Прохазки, А.В. Фріча та ін., народні казки, з словацької мови – збірник народних казок «Золота прядочка» (1957).

Всеволод Нестайко є відомим дитячим письменником, лауреатом Міжнародної Андерсенівської премії; став поетом *Петро Іванов*, а *Валентин Струтинський* – перекладачем з польської. Богеміст *Андрій Малярєнко* цікавився чеською літературою, зокрема творчістю поета Іржі Волькера, захистив кандидатську дисертацію. Інші колишні студенти-славісти (*Світлана Шор*, *Любов Бандрос*, *Інна Зітунова*, *Людмила Коберник*, *М. Міщенко*) працювали в школах, у радіокомітеті, в редакціях, видавництвах, різних установах. На науково-допоміжній роботі в Інституті мовознавства працювали випускники з цієї групи *Ольга Дудченко* і *Галина Савченко (Головченко)*.

З випускників наступного випуску (1948–1953 рр.) *Ганна Неруш* після кількох років роботи у видавництві «Наукова думка» (де редагувала «Українсько-російський словник») працювала старшим редактором ж. «Мовознавство», а з 1974 р. співробітниця відділу лексикології та лексикографії Інституту мовознавства. Брала участь в укладанні двотомного «Чесько-українського словника» (1988–1989). Тема кандидатської дисертації «Принципи розробки багатозначних іменників у «Словнику чеської

літературної мови» (захистила в 1973 р.) відбиває лексикографічні зацікавлення її автора. Перекладала з чеської художні твори, викладала чеську мову на курсах і в гуртках, працювала як практичний перекладач-синхроніст. З 1958 р. член Спілки журналістів СРСР. Нагороджена Золотим значком I ступеня Союзу чесько-радянської дружби.

Серед викладачів-полоністів чи не найбільше бажаючих навчила польської мови *Неоніла Романова* (вип. 1954 р.). Як одна з найкращих студенток одержала рекомендацію до аспірантури. Курс аспірантської підготовки проходила в Інституті мовознавства під керівництвом акад. Л.А. Булаховського, а потім працювала там же науковцем у відділі загального та слов'янського мовознавства і відділі російської мови. Автор монографій «Словообразование и языковые связи» (1985), «Русское именное словообразование» (1994), співавтор «Словаря языка русских произведений Т.Г. Шевченко» в 2-х томах (Державна премія УРСР ім. Т.Г. Шевченка, 1989 р.), «Етимологічного словника української мови» та восьми колективних монографій, автор праць (понад 100) з проблем полоністики й русистики. Була перекладачем і редактором польських творів І. Франка, що увійшли до його 50-томного видання; працювала як практичний перекладач. Паралельно з роботою в Інституті викладала польську мову на різних курсах. З 1994 р. за сумісництвом доцент Києво-Могилянської академії, з 1999 р. на викладацькій роботі, з 2005 р. завідувач кафедри полоністики Київського славістичного університету на посаді професора. Нагороджена медаллю Міністерства освіти Польщі «За заслуги в освіті й вихованні», медаллю «Заслужений діяч в галузі польської культури», багатьма грамотами та іншими відзнаками державних установ ПНР.

Полоністка *Тетяна Пелех (Марусенко)*, випуск того ж 1954 р., в 1955–1963 рр. працювала в Інституті мовознавства, в 1958-1961 рр. навчалася в аспірантурі (науковий керівник – академік Л.А. Булаховський). Кандидатську дисертацію «Українські апелятиви рельєфів на слов'янському тлі» захистила в 1961 р. Після закінчення аспірантури працювала молодшим науковим співробітником відділу української мови. У колі наукових інтересів – лексикологія, ономастика. Автор низки статей в українських та зарубіжних виданнях (російських, польських, угорських). З 1963 р. на викладацькій роботі.

Хоча *Микола Пилинський* закінчив у 1955 р. слов'янське відділення Київського університету як полоніст, в аспірантурі Інституту мовознавства навчався зі спеціальності «українська мова» (кандидатську дисертацію «Відображення лексики сучасної української літературної мови в українській лексикографії» захистив у 1963 р., а докторську «Проблеми нормалізації

української мови» в 1975 р.) і став одним із провідних українських лексикографів свого часу, автором численних праць з проблем лексикології й лексикографії, культури мови, стилістики. Був заступником головного редактора ж. «Мовознавство» (у 1967–1987 рр.), завідувачем відділу культури мови (1977–1987 рр.), відповідальним редактором періодичного видання «Культура слова». Співукладач «Українсько-російського словника» (1964), тритомного «Російсько-українського словника» (1968) (Державна премія УРСР, 1971), співредактор «Словника української мови» в 11 томах, колективної праці «Сучасна українська літературна мови. Стилiстика» (1973), співавтор кількох колективних монографій.

Богемісткою за фахом була випускниця слов'янського відділу 1956 р. *Ірина Железняк*. З 1957 р. вона деякий час працювала у відділі загального мовознавства і слов'янських мов (у 1958–1961 рр. навчалася в аспірантурі, науковий керівник – акад. Л.А. Булаховський), з 1963 р. в ономастичній групі відділу української мови. У 1985 – 2001 рр. Ірина Михайлівна – керівник цієї групи. Кандидатську дисертацію «Словотвірна система сербохорватської антропонімії ранньоісторичного періоду XII–XV ст.» захистила в 1970 р., докторську «Середньонаддніпрянське Правобережжя та етногенез слов'ян (на матеріалі гідронімії)» в 1988 р. Як науковий керівник підготувала кількох кандидатів наук у галузі ономастики. Автор монографій «Очерки сербохорватского антропонимического словообразования (суффиксальная система сербохорватской антропонимии XII–XV вв.» (1969), «Рось і етнолінгвістичні процеси Середньонаддніпрянського Правобережжя» (1987), співавтор колективних праць «Словник гідронімів України» (1979), «Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках» (1981), «Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі» (1985), «Київське Полісся (етнолінгвістичне дослідження)» (1989), низки статей з проблем слов'янської ономастики.

Болгарську проблематику в українській славистиці успішно розробляли і продовжують розробляти В. Захаржевська і О. Чмир.

Вікторія Захаржевська – літературознавець, кілька десятиліть (з 1957 р.) працювала у відділі славістики Інституту літератури, автор монографій «Болгарська революційна поезія 30-х – початку 40-х років ХХ ст.» (1971), «Димитр Димов» (1978), «Людмил Стоянов» (1982), «Українсько-болгарські літературні взаємини ХХ ст.» (1989), була відповідальним редактором V-го тому колективної праці «Українська література в загальнослов'янському й світовому літературному контексті». Брала участь у кількох Міжнародних з'їздах славістів, активно працювала як учений секретар Українського комітету славістів (з 1980 р.) і

відповідальний секретар редколегії періодичних славістичних видань «Міжслов'янські літературні взаємини» і «Слов'янське літературознавство і фольклористика». Переклала на українську мову твори багатьох сучасних болгарських письменників – Д.Димова, П. Вежинова, В. Зарева та ін., упорядкувала ряд видань болгарської прози в українських перекладах. Нагороджена болгарським орденом Кирила і Мефодія (1976).

На відміну від В. Захаржевської, *Олена Чмир* – мовознавець. Одразу ж після закінчення відділення слов'янської філології Київського університету в 1979 р. стала працівником Інституту мовознавства. У 1989–1992 рр. навчалася тут в аспірантурі. Кандидатську дисертацію з проблем історичної лексикології захистила в 2006 р. Є одним з авторів першого в нашій лексикографії «Болгарсько-українського словника» (1988), автором посібника «Българска читанка» (для шкіл з факультативним вивченнями болгарської мови). Наукові зацікавлення – в галузі історичної та зіставної лексикології, фразеології слов'янських мов, історії славістики. З 1996 р. викладає болгарську мову в Київському університеті, з 2008 р. доцент кафедри славістики.

Серед випускників-славістів 70-х років особливо плідною й багатогранною є діяльність полоністки *Тетяни Черниш*. Вона закінчила університетський курс навчання в 1976 р. і одразу ж прийшла на роботу в Інститут мовознавства. Тут у відділі загального та слов'янського мовознавства, яким керував акад. О.С. Мельничук, працюючи над підготовкою до друку томів «Етимологічного словника української мови», Тетяна Олександрівна пройшла гарну школу і сформувалася як дослідник у галузі порівняльно-історичної лексикології та етимології. Захистила кандидатську дисертацію, потім докторську (в 2003 р.). З 1987 р. викладач польської мови в Київському університеті, доцент кафедри славістики, з 2005р. професор кафедри полоністики. Автор фундаментальної монографії «Слов'янська лексика в історико-етимологічному висвітленні» (2004), низки статей з компаративно-типологічного вивчення слов'янської лексики (зокрема, із застосуванням гніздового підходу) в українських і польських журналах і збірниках. Доповідач на кількох міжнародних з'їздах славістів. Заслужений діяч польської культури (2000).

Одержала фах полоністки *Оксана Могила*, що також закінчила університет у 1976 р. У 1976–1987 рр. вона працювала у відділі діалектології Інституту мовознавства. В 1985 р. захистила кандидатську дисертацію, присвячену метеорологічній лексиці в українських говорах. Автор кількох підручників польської мови: «Język polski». Podręcznik pomocniczy z języka polskiego w klasie 7 szkół średnich z ukraińskim

językiem nauczania (1988), «Język polski». Polręcznik pomocniczy z języka polskiego z klasie 8 szkół średnich z ukraińskim językiem nauczania (1989), «Język polski». Підручник для курсів з вибором і факультативів загальноосвітніх шкіл» (1994), співавтор підручника «Українська мова». Підручник для 5–6 класів шкіл України з румунською мовою навчання (1996). З 1987 р. на викладацькій роботі, з 1990 р. доцент.

Богемістка *Людмила Даниленко* працювала в Інституті мовознавства на науково-допоміжній роботі ще до закінчення університету в 1981 р.; у 1993–1996 рр. навчалася в аспірантурі Інституту під науковим керівництвом акад. В.М. Русанівського. Кандидатську дисертацію «Національно-культурні особливості семантики чеської фразеології» захистила в 1998 р. Автор монографії «Національно-культурна семантика чеської фразеології» (2000), співавтор праць «Чесько-український словник. Сучасна ділова мова» (2000), «Praktický česko-ukrajinský slovník. Ekonomika. Finance. Obchod». – Чеська Республіка – 2000, «Українсько-чеський словник. Економіка. Фінанси. Бізнес». – Чеська Республіка. – 2004, «Перекладаємо чеською. Українсько-чеські прийменникові й безприйменникові конструкції» (2001), «Українсько-чеські паралелі в текстах і ситуаціях» (2002), «Українське мовознавство в західних і південних слов'ян» (2005). З 1996 р. викладає чеську мову в Київському університеті. Докторську дисертацію присвячено чеській пареміології в лінгвокогнітивному висвітленні.

Полоністка *Лариса Ніколаєнко* закінчила Київський університет в 1990 р. Курс аспірантської підготовки під керівництвом акад. В.М. Русанівського проходила в Інституті мовознавства в 1995–1998 рр. Кандидатську дисертацію «Структурно-семантична характеристика агентивів-комполітивів у польській мові» захистила в 1999 р. Працює у відділі західно- і південнослов'янських мов. Співавтор «Українсько-польського розмовника» (2004), автор статей з проблем лексикології, зокрема зіставної семантики. Входить до колективу укладачів «Українсько-польського словника».

Сербістка *Тетяна Марченко* закінчила Київський університет у 1991 р. Навчалася в аспірантурі Інституту мовознавства в 1991–1994 рр. (науковий керівник – акад. В.Г. Склярєнко). Кандидатську дисертацію «Походження назв рослин у сербській мові» захистила в 1995 р. Працює у відділі західно- і південнослов'янських мов. Наукові зацікавлення в галузі слов'янської лексикології і словотвору, що реалізовані в низці статей («Типи словотвору українських і сербських назв рослин», 1995 та ін.), співавтор «Українсько-македонського словника» (2008 р.), 20-ти томного «Словника української мови» (у друці), працює над укладанням «Сербсько-українського словника».

Фах полоністики одержала випускниця 1993 р. *Олеся Лазаренко*. У 1994–1995 рр. вона стажувалася у Варшавському університеті та Інституті славістики Польської АН. У 1996–2002 рр. пройшла курс аспірантської підготовки в Інституті мовознавства під керівництвом акад. В.М. Русанівського. Кандидатську дисертацію «Особливості функціонування польської мови в Україні в XVII ст. (на матеріалі творів Лазаря Барановича)» захистила в 2005 р. У 2001–2002 рр. стипендіат Фонду-каси ім. Ю. Мянвського (Варшава, Краків); учасник мовознавчих сесій Міжнародної школи гуманітарних наук Східної і Центральної Європи (2001–2004, Варшава).

Отже, як бачимо, університетські славісти органічно увійшли в колективи академічних Інституту мовознавства, Інституту літератури, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології, працювали й працюють у навчальних закладах, є авторами багатьох новаторських наукових праць, монографій, підручників і посібників з слов'янських мов, перекладів художніх творів. Слід підкреслити традиційно високий рівень наукових доповідей наших учених на Міжнародних славістичних з'їздах.

В основному з випускників-славістів університету сформувався нинішній склад і кафедри слов'янської філології, яку давно і так уміло очолює *О.Л. Паламарчук*, і кафедри полоністики (зав. кафедрою проф. *Р.П. Радішевський*). Завдяки зусиллям обох кафедр слов'янська філологія в Київському університеті міцніє й розвивається, на сучасному рівні готуються фахівці з різних слов'янських мов і літератур, провадиться наукова робота, і це є відчутний внесок і в сучасну культуру українського народу, і в її майбутній високий рівень.

Навіть короткий огляд діяльності деяких колишніх вихованців створеного одразу після війни слов'янського відділу свідчить про своєчасність цього заходу, про великий внесок кількох десятків талановитих учених, викладачів вищої школи, перекладачів, працівників видавництва і редакцій, шкільних учителів у розбудову багатьох галузей науки і культури. І закономірно, що ця різнопланова плідна діяльність київських славістів позитивно оцінюється не тільки в нашій країні, а й за її межами, про що свідчать одержувані ними і вітчизняні (зокрема, державні премії), і польські, болгарські, чеські високі відзначення і нагороди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті / За ред. Г.Д.Вервеса: У 5-ти т. – К.: Наукова думка, 1987–1994.